

EUROOPA KESKPANK
PANGANDUSJÄRELEVALVE

Suunised pankadele viivislaenude kohta *Sisukokkuvõte*

September 2016

- Esitluse eesmärk on teha kokkuvõtte EKP suunistest pankadele viivislaenude kohta, millega seoses on algatatud avalik konsultatsioon. Kokkuvõtte on koostatud konsultatsiooniprotsessi lihtsustamiseks.
- Konsultatsiooni käigus saab tagasisidet anda siiski vaid suuniste, mitte käesoleva kokkuvõtte kohta.
- Kahtluse korral kehtib suuniste dokument.

1. Sissejuhatus
2. Viivislaenude strateegia
3. Viivislaenude juhtimine ja operatsioonid
4. Makseraskuste tõttu restruktureerimine
5. Viivislaenude kajastamine
6. Viivislaenude väärtuse languse hindamine ja mahakandmine
7. Kinnisvaratagatise hindamine

Lisad

Kontekst

- Viivislaenude kaalutletud ja jätkusuutlik vähendamine pankade bilanssides toob majandusele kasu nii mikro- kui ka makrotasandi usaldatavusjärelevalve seisukohast.
- Suunised põhinevad järelevalverühmade intensiivsel tööl viivislaenude valdkonnas.
- Need hõlmavad parimaid tavasid ja edasisi pangandusjärelevalvealaseid ootusi.

Suuniste rakendamine

- Suunised on mõeldud kõigile EKP pangandusjärelevalve otsese järelevalve alla kuuluvatele olulistele krediidasutustele (sh nende riigisisesed ja rahvusvahelised tütarettevõtjad).
- Kehtivad proportsionaalsuse ja olulisuse põhimõtted – 2. ja 3. peatüki (viivislaenude strateegia, viivislaenude juhtimine ja operatsioonid) mõned osad võivad seega olla asjakohasemad suure viivislaenude mahuga pankade jaoks.
- Praegu on suunised mittesiduvad, kuid järelevalveasutuse nõudmisel tuleb selgitada ja põhjendada mis tahes kõrvalekaldeid.
- Kui käesolevad suunised on selgelt vastuolus siduvate seaduste, määruste või raamatupidamiseskirjadega, peavad pangad järgima viimaseid.
- Võimaluse korral peaksid pangad siiski edendama regulatiivsete ja raamatupidamisalaste seisukohtade õigeaegset lähenemist.

Suuniste ulatus

- Suunistes käsitletakse kõiki viivisnõudeid Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA) määratluse kohaselt, samuti sundtäitmisel olevat vara ja nõuetekohaselt teenindatavaid nõudeid, millel on suurenenud risk muutuda viivisnõueteks.

Viivislaenude strateegia eeldused ja üksuse enesehindamine

- Hinnata ja vaadata korrapäraselt läbi tegevuskeskkond, sealhulgas:
 - sisemine võimekus / üksuse enesehindamine;
 - välistingimused (makrokeskkond, turg, investorid, teenindus-, õiguslikud, maksutingimused jne);
 - kapitalimõju analüüs ja prognoosid.

Viivislaenude strateegia väljatöötamine ja rakendamine

- Kaaluda/analüüsida kõiki olemasolevaid strateegilisi võimalusi koos ja eraldi, sealhulgas:
 - hoidmise / makseraskuste tõttu restruktureerimise strateegiat;
 - laenuportfelli aktiivset vähendamist müügi kaudu;
 - tagatise arvelevõtmist bilansis;
 - õiguslikke võimalusi, sh kohtuväliseid.
- Seada kvantitatiivsed eesmärgid portfellide kaupa (hõlmates vajaduse korral sundtäitmisel olevat vara):
 - hinnata viivislaenude jätkusuutlikku pikaajalist taset;
 - seada viivislaenude bruto-/netovähendamise ja viivislaenude voogude keskpikad (kolmeaastased) eesmärgid;
 - seada viivislaenude bruto-/netovähendamise ja viivislaenude voogude lühiajalised (üheaastased) eesmärgid.
- Koostada tegevus-/rakenduskava, mis hõlmab investeringuid (nt IT ja aruandlus), personali, organisatsiooni jne.
- Esitada igal aastal EKP pangandusjärelvalvele viivislaenude strateegia ja eesmärkide kokkuvõte ning tegevuskava.
- Vaadata korrapäraselt läbi viivislaenude strateegia ja eeldused.

Viivislaenude strateegia lõimimine

- Rakendada aruandlust viivislaenude eesmärkide ja operatsioonilise tõhususe kohta.
- Tagada kooskõla tulemuslikkuse juhtimise ja stiimulitega.
- Tagada kooskõla äriplaani/prognoosidega ja riskijuhtimise raamistikuga.

Juhtimine ja otsuste tegemine

- Juhtorgan peaks:
 - kiitma igal aastal heaks viivislaenude strateegia ja tegevuskava;
 - kontrollima viivislaenude strateegia rakendamist;
 - määrama juhtkonna eesmärgid ja stiimulid viivislaenude realiseerimisega seotud tegevusteks;
 - sätestama asjakohase heakskiitmiskorra viivislaenude realiseerimisega seotud otsuste tegemiseks;
 - tagama piisava sisekontrolli viivislaenude haldamise üle ja kinnitama sellega seotud põhimõtted;
 - omama piisavaid eriteadmisi viivislaenude haldamise kohta.

Viivislaenude tegevusmudel

- Eraldiseisvad ja spetsiaalsed viivislaenude realiseerimisega tegelevad üksused aitavad vältida võimalikke huvide konflikte laenude andmisel ja tagada piisavad eriteadmised.
- Viivislaenude tsükli eri etappide jaoks tuleb luua erinevad realiseerimisega tegelevad üksused, samuti tuleb sisse seada selged käivitajad üleandmiseks ühelt üksuselt teisele:
 - lühiajalised võlgnevused;
 - pikaajalised võlgnevused / restruktureerimine / makseraskuste tõttu restruktureerimine;
 - likvideerimine / võla sissenõudmine / kohtuasjad / tagatise üleminek;
 - sundtäitmisel oleva vara (või muu viivislaenudest tuleneva vara) haldamine.
- Seoses sarnaste tunnuste ja sarnast kohtlemist vajavate laenuvõtjate gruppidega kasutada nõudlikku portfelli segmentimise lähenemisviisi (lisada näited kriteeriumidest).
- Viivislaenude korraldus ja haldamine peaksid olema proportsionaalsed viivislaenude riskiga ning viivislaenudega seotud eriteadmisi tuleb kujundada süstemaatiliselt.
- Asjakohane infrastruktuur viivislaenude realiseerimisega tegeleva üksuse ja sellega seotud kontrollifunktsioonide jaoks (nt IT-süsteemid, vahendid, juurdepääs välistele andmebaasidele, makseraskuste tõttu restruktureerimise võimalused).

Kontrolliraamistik

- Määrata selgelt kindlaks rollid kaitsemudeli kolmel tasandil.
- Kehtestada viivislaenude realiseerimisega seotud põhimõtted: 1) võlgnevused / viivislaenude haldamise põhimõtted; 2) makseraskuste tõttu restruktureerimise põhimõtted; 3) võla sissenõudmise / likvideerimise / täitemenetluse põhimõtted; 4) põhimõtted, mis on seotud võla konverteerimisega varaks (*debt-asset swap*) / tagatise üleminekuga; 5) mitut panka puudutavate probleemplaenudega seotud põhimõtted; 6) tagatise seotud põhimõtted; 7) provisjonidega seotud põhimõtted.

Viivislaenude jälgimine

- Töötada välja peamiste tulemusnäitajate raamistik, et mõõta edusamme viivislaenude realiseerimisega seotud tegevuses.
- Peamised tulemusnäitajad võib jagada mitmeks üldkateegoriaks (üksikasjad on toodud allpool):
 - viivislaenude üldnäitajad;
 - klientide kaasamine ja maksete kogumine;
 - makseraskuste tõttu restruktureerimisega seotud tegevused (nt uuesti makseviivitusse sattumise määrad);
 - likvideerimistegevused;
 - muu (viivislaenudega seotud kasumiaruande kirjed, sundtäitmisel olev vara, tegevuse allhanked jne).

Varajase hoiatuse protsess

- Tagada asjakohase varajase hoiatuse süsteemi olemasolu, milles keskendutakse tehingu/laenuvõtja tasandile; võtta arvesse lisas esitatud indikaatorite näiteid.
- Rakendada automatiseeritud töövoogu (mis hõlmab hoiatusi ja tegevuskontrolli), et tagada protsesside tõhus ja tulemuslik toimimine.
- Määrata kindlaks asjakohased tegevused ja piirata juhtkonna kaalutusõigust; rakendada korrapärast aruandlust antud hoiatuste ja võetud meetmete kohta.

Restruktureerimisvalikud ja nende elujõulisus

- Selles peatükis pööratakse tähelepanu makseraskuste tõttu restruktureerimise lahenduste elujõulisusele ja restruktureerimise algatamise protsessidele.
- Kasulik on eristada makseraskuste tõttu restruktureerimise lahenduse lühi- ja pikaajalisi valikuid.
- Elujõulistel pikaajalistel valikutel on järgmised tunnused:
 - kohustuste täitmise jõukohasuse hinnang näitab, et laenuvõtja suudab neid täita;
 - need hõlmavad kogu võlgnevust või vähemalt suuremat osa sellest;
 - varem ei ole pikaajalist restruktureerimist algatatud.
- Lühiajaliste valikute abil lahendatakse ajutisi raskusi (kuni kaheaastase tähtajaga) ja neid võib pakkuda või pidada elujõulisteks vaid rangetel tingimustel.
- Lühiajalised valikud on näiteks ainult intressimaksete või vähendatud laenusumma tasumine, maksepuhkus / tagasimaksete peatamine ja võlasumma/intressi kapitaliseerimine.

Usaldusväärne restruktureerimisprotsess ja kohustuste täitmise jõukohasuse hinnang

- Enne makseraskuste tõttu restruktureerimise algatamist tuleb hinnata kohustuste täitmise jõukohasust laenuvõtja seisukohast.
- Makseraskuste tõttu restruktureerimiseks peaksid võimaluse korral olema standardtooted ja otsustuskeemid.
- Enne otsuse tegemist tuleks võrrelda viivislaenude realiseerimise muude valikutega (nt õiguslikud valikud).
- Makseraskuste tõttu restruktureerimise etapid ja jälgimine valikute kaupa.

Avalik teavitamine

- Pangad peaksid muu hulgas avalikustama järgmised andmed: restruktureeritud nõuete krediitkvaliteet (sh liigitus, provisjonid, tagatis ja garantiid), restruktureerimise kvaliteet (nt uuesti makseviivitusse sattumise määrad), mõju nüüdispuhasväärtusele.
- Vajalik on täiendav järelevalvearuandlus viivisnõuete kohta restruktureerimisvaliku liikide kaupa.

Viivislaenude määratluse rakendamine ja seos makseraskuste tõttu restruktureerimisega

- Kehtivad viivislaenude regulatiivne määratlus ja EBA asjakohased väljaanded.
- Võtta kasutusele pangasisesed selgitused järgmiste kriteeriumide kohta:
 - tähtaja möödumine, näiteks tähtaja möödumise arvutamise ja olulisuse piirmäära kohta;
 - tõenäoliselt tasumata jätmine, peaks hõlmama selget loetelu käivitajatest;
 - restruktureeritud nõuete kindlakstegemine, liigitus ja kriteeriumid.
- Selgitada pangagrupi tasandil järgmisi ühtlustatud määratlusi: omavahel seotud klientide rühm, võlgniku võlgade tõmbeefekt (*pulling effect*) ning nõuete tervikliigitamine.

Regulatiivsete ja raamatupidamisalaste määratluste vahelised seosed

- Võimaluse korral kooskõlastada regulatiivsed ja raamatupidamisalased määratlused.

Avalik teavitamine

- Avalikuks teavitamiseks kasutada EBA järelevalvearuandluse rakenduslikes tehnilistes standardites toodud viivislaenude ja makseraskuste tõttu restruktureerimise määratlusi, mida toetab Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA).
- Kooskõlastada mis tahes raamatupidamisalased ja regulatiivsed (kontseptuaalsed ja kvantitatiivsed) lahkevused nõuete liigituses.
- Lisaks IFRS 7-s sätestatud avalikustamisnõuete täitmisele avalikustada ka probleemse finantsvara määratluse põhieeldused (sh olulisuse piirmäärad või tähtaja möödumise arvutamise meetodid).

Provisjonide individuaalne hindamine

- Määrata kindlaks kriteeriumid nõuetele, mille puhul tuleb provisjone üksikult hinnata.
- Järgida konservatiivset lähenemist tulevaste sularahavoogude ja tagatise hindamisel.
- Tegevuse jätkuvuse või tegevuse lõpetamise otsustamisel võtta arvesse esitatud kriteeriumide loetelu.
- Kaaluda tegevuse jätkuvuse põhimõtte piirangute ja lihtsate näidete kasutamist.

Provisjonide kooshindamine

- Ühisel hindamisel tuleb järgida nõuete liigitamise kriteeriume.
- Provisjoneerimise meetodi puhul vältida arbitraaži ja liigset kaalutusõigust, määrates asjakohaste andmeridade alusel kindlaks kollektiivse provisjoneerimise meetodid ja parameetrid.
- Vaadata korrapäraselt läbi meetodid ja parameetrid.

Provisjoneerimise ja mahakandmisega seotud muud aspektid

- Finantsgarantii lepingute ja laenukohustuste puhul kasutada nõudlikku lähenemisviisi allahindluste kindlaksmääramisel.
- Väärtuse langusest tuleneva kahjumi kajastamisel ja tühistamisel arvestada suunistes esitatud käivitajaid.
- Edendada pangasiseste tööpõhimõtete kaudu õigeaegset provisjoneerimist ja mahakandmist.

Dokumendid, aruandlus ja avaldamine

- Provisjoneerimise meetodid ja parameetrid peavad olema piisavalt dokumenteeritud.
- Järelevalvearuandlus peaks hõlmama andmeid kollektiivse provisjoneerimise kohta, nt makseviivitusest tingitud kahjumäära tase ja selle eeldused ning taastamise määrad, samuti viivislaenudelt kogunenud intress, mis on tasutud / ei ole tasutud ning seonduvad provisjonid.
- Avaldada kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed andmed (nt eraldi/ühiselt makstavad väärtuse langusega seotud tasud ja asjakohase portfelliga seotud tagatis, väärtuse languse arvutamise meetodid ja juhtkonna hinnangud).

Juhtimine, menetlused ja kontroll

- Tagada tugev ja sõltumatu kontrolliprotsess, sealhulgas hindajate nimetamisel, valimi läbivaatamisel ja hinnangute järelkontrollimisel.
- Töötada välja kriteeriumid individuaalseks ja indekseeritud hindamiseks (väikeste nõuete puhul).
- Kasutada asjakohase kvalifikatsiooni ja oskuspagasiga sõltumatute (sisemiste või väliste) hindajate komisjoni.

Hindamise sagedus ja meetodid

- Ajakohastada viivislaenude tagatiste hinnanguid vähemalt kord aastas ja sagedasemate ümberhindluste korral määrata kindlaks selged käivitajad.
- Hinnangud peavad põhinema turuväärtusel, mitte diskonteeritud asenduskulul.
- Tegevuse lõpetamise lähenemisviisi puhul kasutada likvideerimiskulude arvestuses asjakohast allahindlust ja tegelikku turuhinda vastavate müügitingimuste alusel ning pidada ühtlasi silmas piisavat likvideerimisaega ja võimalikke halduskulusid.
- Tehingud ja tagatise puudutav teave tuleb järjepidevalt kajastada andmebaasis.

Sundtäitmisel olevate varade hindamine

- Valmishitatud kinnisvara korral järgida aktiivset müügipoliitikat ja rakendada seega IFRS 5 sätteid.
- Üldiselt tuleks sundtäitmisel olevat saadud vara hinnata kas: 1) tagatiseks kasutatud finantsvarade summa või 2) sundtäidetud vara õiglase väärtuse (millest on maha arvatud müügikulu) alusel sõltuvalt sellest, kumb on madalam.
- Suutmatus müüa sundtäitmisel olevat vara tuleb kajastada asjakohases likviidsuse allahindluses.

Avalik teavitamine

- Viivislaenude tagatiste ja sundtäitmisel oleva vara andmed tuleb avalikustada eraldi, kajastades väärtust, nüüdispuhasväärtust ning provisjone varaliigi ja nõude viivislaenuks liigitamise aja järgi.

1. lisa. Mõisted
2. lisa. Viivislaenude segmenteerimiskriteeriumid jaelaenude puhul
3. lisa. Viivislaenude jälgimisnäitajate võrdlusalus
4. lisa. Varajase hoiatuse näitajad
5. lisa. Viivislaenudega seotud ühised põhimõtted
6. lisa. Kohustuste täitmise jõukohasuse hinnang eraisikute ja ettevõtete kohta
7. lisa. Kokkuvõtte viivislaenudega seotud järelevalvearuandluse ja teabe avaldamise kohta